

Registratiegegevens Drugshulpverlening Vlaanderen

2011

2012

Paul Van Deun

---

vzw VVBV

Vlaamse Vereniging van Behandelingscentra Verslaafdenzorg

Zetel : p/a De Kiem

Kortrijksesteenweg 185, 9000 Gent

Tel. : 09/389.66.66

Fax : 09/384.83.07

Secretariaat : p/a Kompas

Min. Vande Peereboomlaan 86, 8500 Kortrijk

Tel. : 056/20.22.10

Fax : 056/25.96.10

Website : www.verslaafdenzorg.be

Voorwoord

In dit rapport presenteren de leden van de Vlaamse Vereniging van Behandelingscentra Verslaafdenzorg (VVBV) hun cijfergegevens over 2011 en 2012.

De VVBV verzamelt deze gegevens al sinds 1988.

Deze realisatie is dan ook het resultaat van een goede samenwerking tussen de verschillende centra op het vlak van registratie van cliëntgegevens. De VVBV groepeerde alle centra in Vlaanderen die een revalidatieovereenkomst met het RIZIV hebben. Het gaat hier zowel om laagdrempelige ambulante hulp als crisiscentra en langdurige residentiële behandelcentra. Al deze centra zullen, eens de staatshervorming operationeel wordt, onder de Vlaamse bevoegdheid vallen en niet langer onder het RIZIV.

De cliëntgegevens worden onder andere verzameld om te voldoen aan het Treatment Demand Indicator protocol.

Treatment Demand Indicator is een minimale Europese standaard waartoe de verschillende Europese lidstaten zich geëngageerd hebben gegevens aan te leveren aan het Europees Waarnemingscentrum voor Drugs en Drugsverslaving.

Voor het eerst (vanaf 2011) worden de gegevens nu geanonimiseerd aangeleverd aan het Wetenschappelijk Instituut voor Volksgezondheid. (WIV). Niet alleen de gegevens van de revalidatiecentra voor drugverslaafden, maar ook de gegevens van de ambulante centra voor Geestelijke Gezondheidszorg en klinieken met een afdeling voor de behandeling van drugverslaafden worden nu bij het WIV verzameld.

Wat we bijeenbrengen zijn anonieme cliëntkenmerken van druggebruikers: gemiddelde leeftijd, voornaamste product, wijze van gebruik, enzovoort.

Door het verzamelen van deze gegevens krijgen we informatie over de drugverslaafden die hulp zoeken in de centra van de VVBV. Is er evolutie in leeftijd? In gebruikt product?

De rapporten met de gegevens van de voorbije jaren zijn te vinden op de website van de VVBV (www.verslaafdenzorg.be).

In naam van de VVBV dank ik hierbij iedereen die zich de voorbije 25 jaar heeft ingezet voor de realisatie van dit registratieproject en vooral Paul Van Deun die al die jaren de gegevens heeft verwerkt in overzichtelijke rapporten.

Dirk Vandeveld

Voorzitter VVBV

Registratie nieuwe cliënten 2011-2012

Gespecialiseerde Drugshulpverlening*

VLAAMSE VERENIGING BEHANDELINGSCENTRA VERSLAAFDENZORG
VVBV

Paul Van Deun, april 2014

TDI

De treatment Demand Indicator is een dataset die jaarlijks wordt verzameld op Europees niveau. Het betreft de kenmerken van cliënten die zich aanbieden bij de drugshulpverlening voor een nieuwe behandelperiode in het betreffende jaar. Dit kunnen zowel mensen zijn die voor het eerst in hun leven een behandeling aanvatten voor een drugsprobleem of mensen die voor dat kalenderjaar opnieuw een behandeling starten in hetzelfde of in een ander centrum. Het WIV brengt jaarlijks het Belgisch Nationaal Rapport over drugs uit waarin de gegevens verwerkt zijn van alle voorzieningen die drugsproblematiek behandelen.

Nieuwe werkwijze.

Tot 2010 verzamelden we zelf de geregistreerde kenmerken van nieuwe behandelingen in de 11 RIZIV geconventioneerde centra in Vlaanderen verspreid over 22 vestigingen (Medisch sociale opvangcentra, Dagcentra, Crisiscentra en Therapeutische Gemeenschappen, gespecialiseerd in illegale drugs, lijst zie bijlage 1). We schreven ons rapport en bezorgden de data aan het Wetenschappelijk Instituut voor de Volksgezondheid dat deze bundelde en daarmee de Belgische verplichting ten aanzien van het Europese Waarneming Centrum voor Drugs en Drug Afhankelijkheid in Lissabon vervulde. Vanaf 2011 verzamelde het WIV de TDI data rechtstreeks bij de centra en kregen wij een geanonimiseerde database terug van de VVBV-centra waaruit we dit rapport samenstelden. Deze werkwijze heeft als voordeel dat de data anoniem en veiliger kunnen worden aangeleverd (via het ehealth platform).

Deze werkwijze kende de eerste jaren wat kinderziekten doordat niet alle centra mee waren met het verzamelen van de juiste kenmerken en doordat het elektronisch aanleveren niet meteen vlot verliep. Concreet heeft dit voor gevolg dat er variabelen zijn waar het aantal ontbrekende data zo hoog ligt (meer dan 20%) dat we daarover niets publiceren omdat de interpretatie aan te grote foutenmarges is blootgesteld. Het betreft de variabelen: 2^e of 3^e product, arbeidssituatie, eerder behandeld, ontvangen van substitutie en injecteren. We verwachten dat bij volgende edities dit euvel zal verholpen zijn. Andere variabelen werden niet meer opgevraagd omdat ze niet in de TDI set zitten: burgerlijke staat, bron van inkomsten, justitiële situatie en herkomst per provincie, daarvoor kunnen we dus niet meer rapporteren of trends over de tijd aangeven.

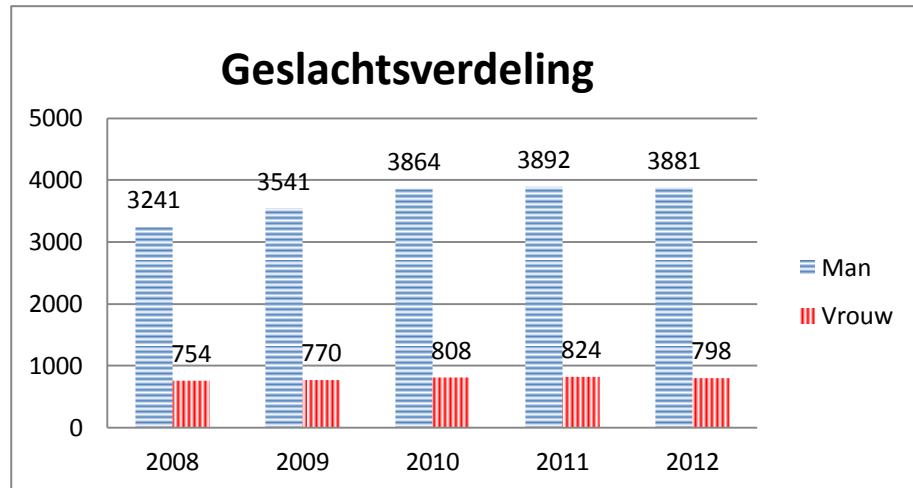
* Rapport op basis van de dataset van het Belgian Treatment Demand Indicator Register (BTDIR)

Zie: workspaces.wiv-isp.be/tdi

Aantallen

Het aantal nieuwe behandelperiodes voor de jaren 2011 en 2012 bedraagt respectievelijk 4718 en 4682. Deze aantallen zijn vergelijkbaar met 2010 wat aangeeft dat het plafond van onze capaciteit bereikt is, elk jaar zijn er ongeveer 4700 nieuwe behandelingen die worden opgestart en één van de 11 gespecialiseerde centra voor drugsverslaafden in Vlaanderen.

Het percentage vrouwen zakt van 18,9% in 2008 naar 17,1% in 2012, hun absoluut aantal zakt niet, maar de gestage stijging bij mannen verklaart deze evolutie.

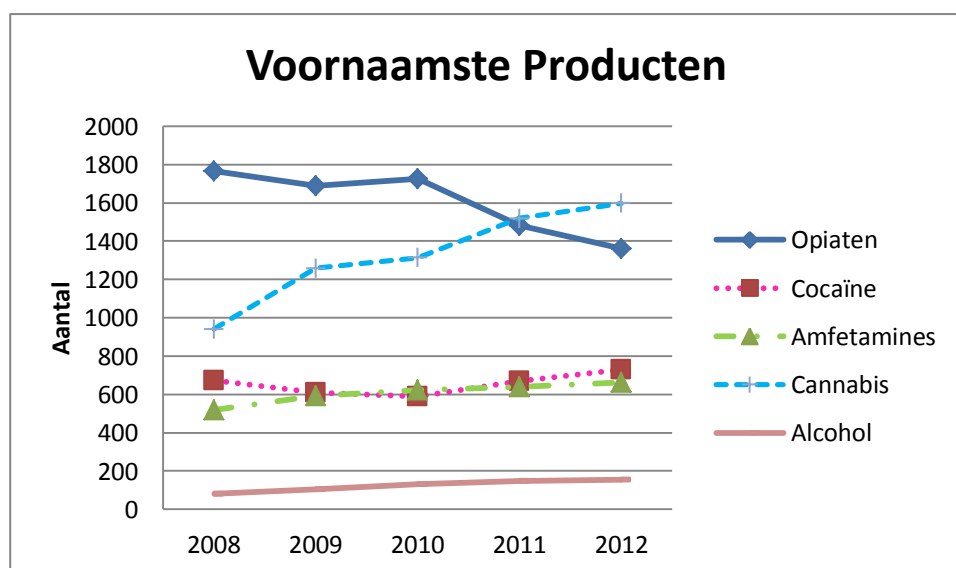

Tot 2010 steeg het aantal nieuwe behandelingen nog wel wat de reflectie was van een maatschappelijke trend, toename van de drugsverslavingsproblematiek. Deze trend lijkt niet gestopt maar wordt nu opgevangen in wachtlijsten.

Producten

De laatste twee jaar werd heroïne van de troon gestoten als meest vermelde belangrijkste product waaraan therapiestarters verslaafd waren. Cannabis neemt deze positie nu in, een trend die zich al enkele jaren doorzet. Heroïne wordt respectievelijk 32,2% en 29,1% in 2011 en 2012 als voornaamste product vermeld tegenover cannabis 33% en 34,1%. Cocaïne en stimulantia samen vertegenwoordigen ook 28,4% en 29,7%, waarbij cocaïne net iets hoger ligt dan andere stimulantia.

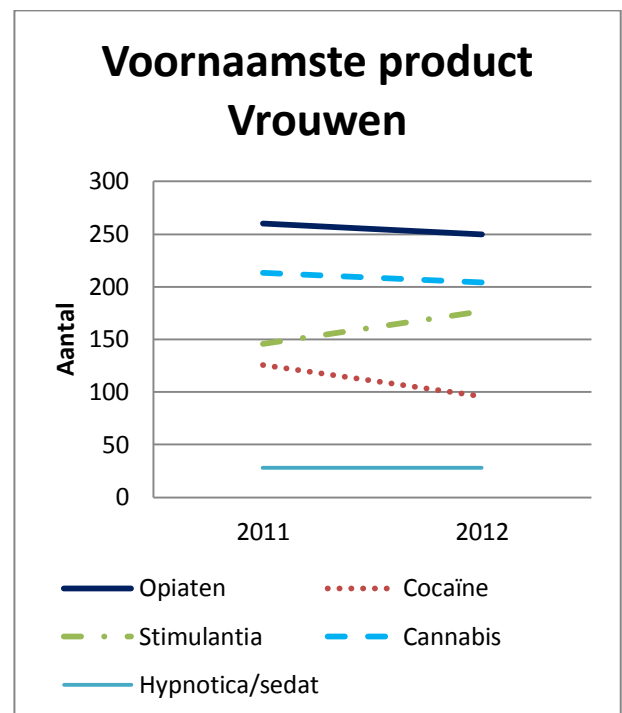
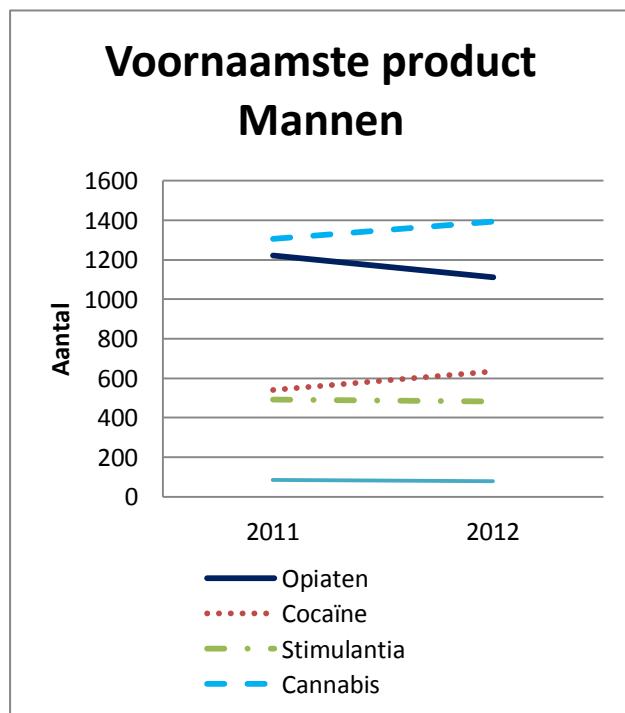
Sedativa, hallucinogenen en vluchtige snuifmiddelen zijn samen goed voor 3% van de voornaamste producten.

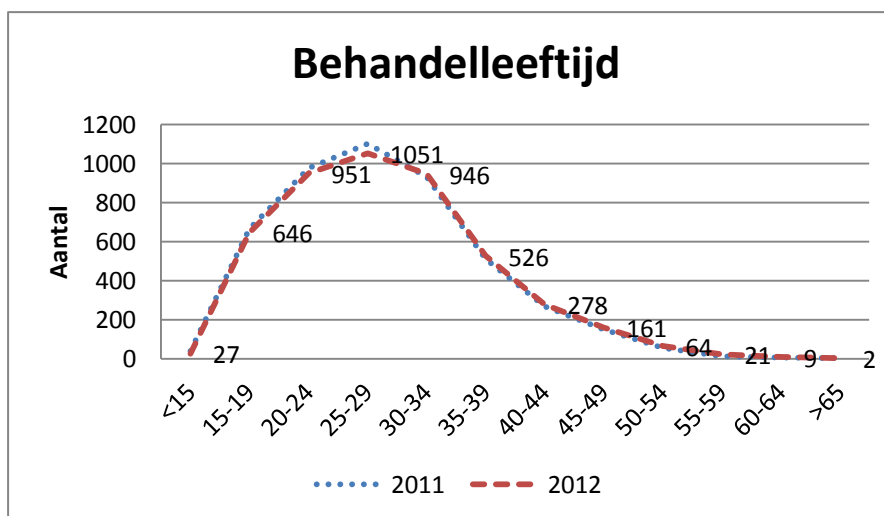
Gendereffect

Omdat meer dan 80% van de behandelaanvragen elk jaar uit mannen bestaat kleuren zij sterk het beeld dat we van de drugsgebruiker hebben en drukken zij hun stempel op de trends. Houden we rekening met het geslacht van de cliënten dan krijgen we een ander beeld:

Wanneer we beide grafieken met elkaar vergelijken dan valt op dat bij vrouwen de opiaat gebruiksters de grootste groep blijft. Deze groep krimpt maar minder dan bij de mannen. Cannabis als aanmeldingsklacht vormt de tweede grootste groep maar daalt in tegenstelling tot de mannelijke populatie. De grootste stijging bij vrouwen vinden we bij het amfetaminegebruik dat cannabis wel eens zou kunnen voorbij steken, in tegenstelling tot het cocaïnegebruik dat afneemt.

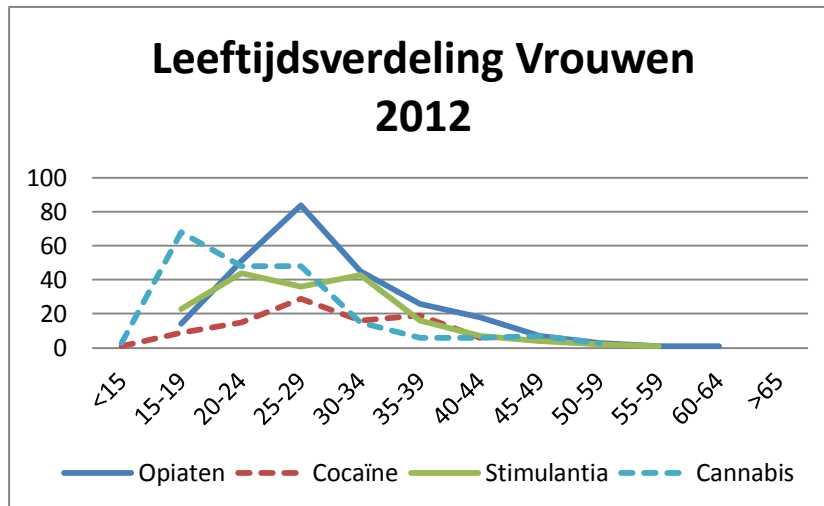
Leeftijd

De gemiddelde leeftijd bij de start van de behandelingen bedroeg in 2011 28,7 jaar (mannen 28,9, vrouwen 27,9) en in 2012 29jaar (mannen 29,2 en vrouwen 28,3). De behandelleeftijd stijgt elk jaar met 1/3e van een jaar .

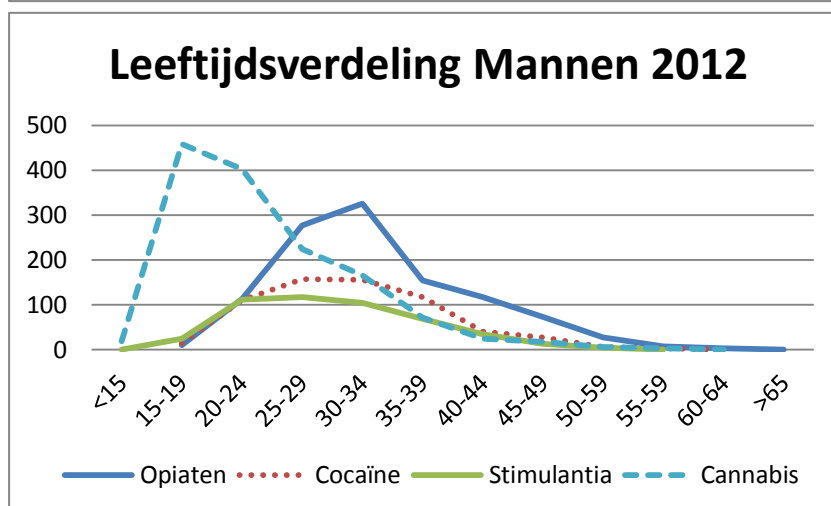
Ondanks de stijgende

leeftijd zien we nog steeds grote aantallen jonge mensen de drugshulpverlening instromen. De grafiek laat zien dat er elk jaar 30 jongeren van min 15 om behandeling vragen, 650 zijn tussen 15 en 20 jaar en 950 hulpvragers zijn tussen 20 en 25 jaar.

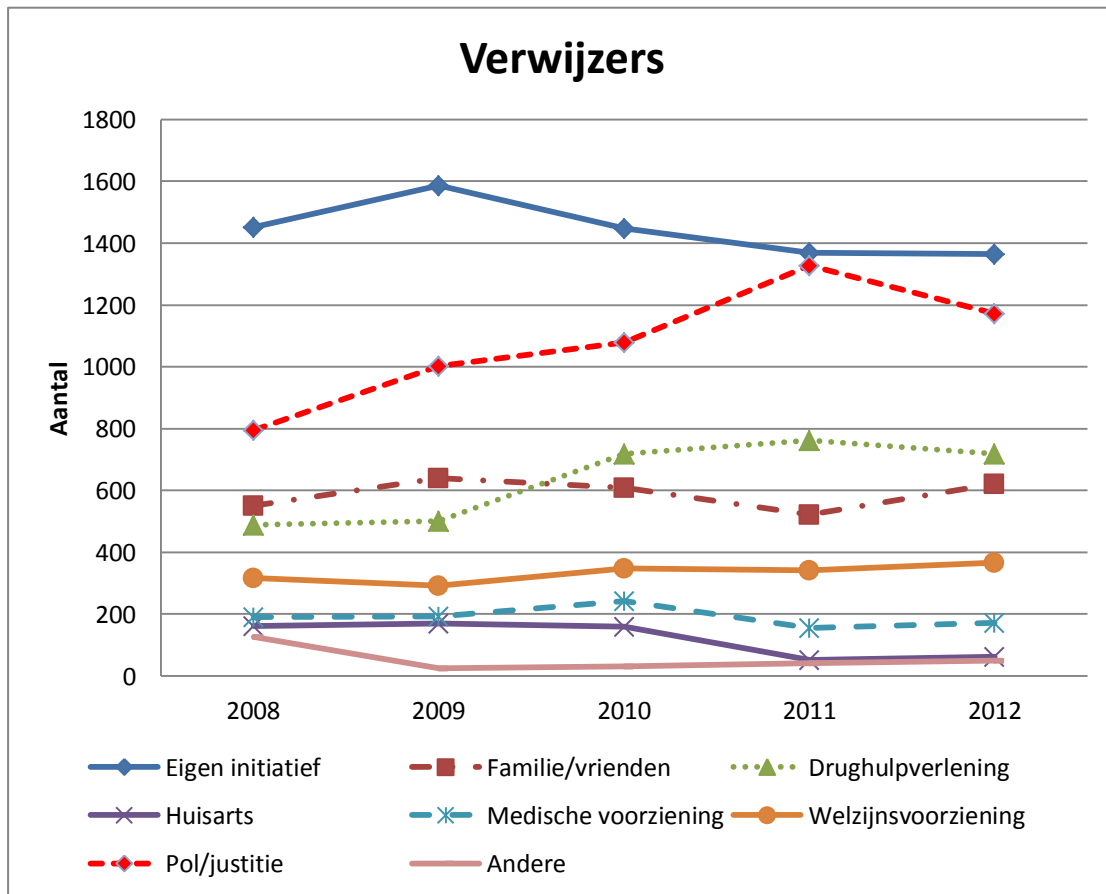
De grootste groep bij de vrouwen, de opiaatgebruiksters, zijn gemiddeld 29,7 jaar met een piek tussen 25 tot 30 jaar (bij mannen ligt die piek tss 30 en 35).

De cannabisgebruiksters zijn beduidend jonger, gemiddeld 24,7 jaar, net iets hoger dan hun mannelijke collega's, met een piek in de

leeftijdscategorie 15-19 jaar. Bij mannen is die piek breder, tussen 15 en 25 jaar. Andere leeftijdscurves zijn meer gelijklopend.

Verwijzers

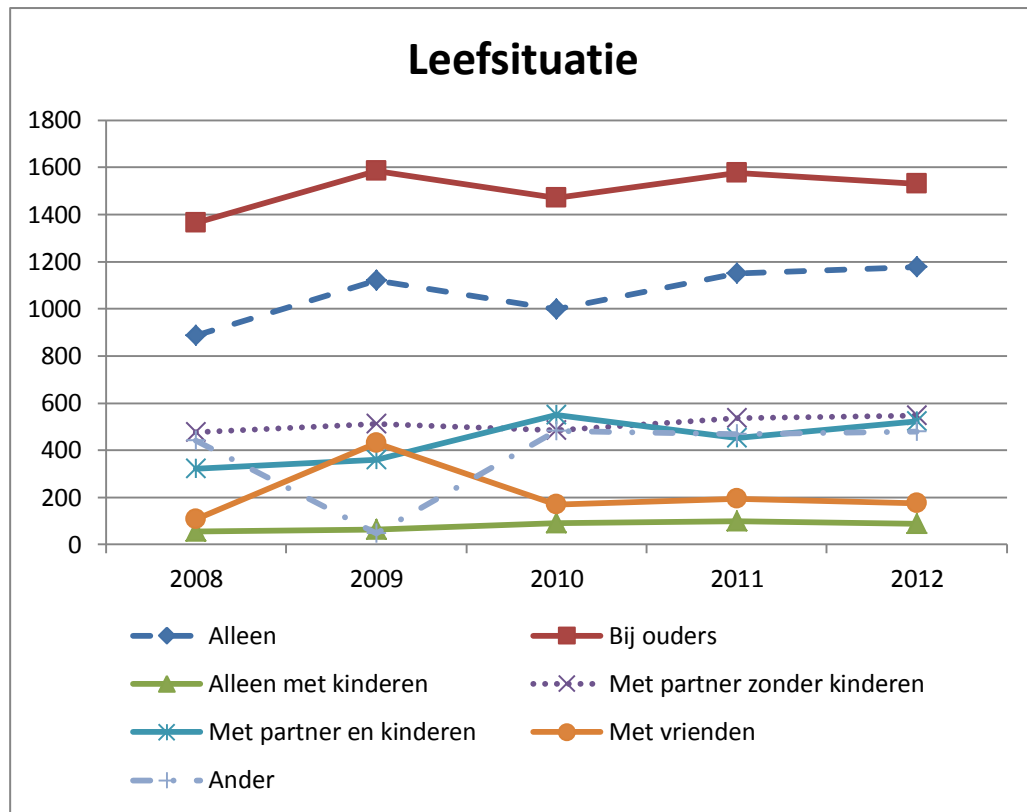
De meeste mensen vermelden geen professionele verwijzer bij de start van een behandeling, zij kenden het centrum, of familie of vrienden verwezen hen door. Justitie zit duidelijk in de lift als verwijzer van drugsverslaafden. Ze scoren hoger dan medische of welzijnsvoorzieningen of gespecialiseerde drughulpverlening. Het VVBV initiatief van centrale aanmeldingspunten in de Vlaamse gevangenissen (CAP) die een vlottere doorstroming van gedetineerden naar gepaste hulp organiseren, is hier niet vreemd aan.

Het grotere aandeel van justitie als verwijzer heeft invloed op de waargenomen trends bij de voornaamste producten.

Zowel in 2011 als in 2012 komen de meeste cannabis of stimulantiegebruikers op verwijzing vanuit gerechtelijke hoek (32 tot 43%) terwijl de heroïne- en cocaïnegebruikers meestal op 'eigen initiatief' worden gelabeld (34 tot 43%).

Leefsituatie

Ondanks de relatief hoge gemiddelde leeftijd woont 35% van de hulpvragers bij hun ouders. Deze trend is stijgende. Een hoog aantal ouders deelt in de problematiek van drugsverslaving. 25% woont alleen. Nogal wat drugsverslaafden leeft samen met kinderen.

Samenvatting

Het aantal nieuwe behandelperiodes in de RIZIV-geconventioneerde centra verenigd in de VVBV bereikte in 2011-2012 een 'plafond' van ongeveer 4600 eenheden. De gemiddelde leeftijd stijgt langzaam elk jaar, van 28,7 naar 29. In 2011 was de groep cannabisgebruikers als voornaamste aanmeldingsproduct even groot als de opiaatgroep. In 2012 werd de opiaatgroep voorbij gestoken. Bij de vrouwen is de opiaatgebruikers groep nog steeds de grootste, al neemt die ook af. Cannabisgebruikers nemen af, maar amfetaminegebruikers nemen sterk toe. Bij de mannen vormen sinds 2012 de cannabisgebruikers de grootste groep die groeit van jaar tot jaar en ook cocaïne neemt toe, zij het traag. Justitie is de grootste verwijzer naar de drugshulpverlening, groter dan gezondheidszorg en welzijn samen. Bij de leefsituatie is er weinig evolutie, de grootste groep woont nog bij de ouders (35%).

Bijlage 1 Lijst deelnemende organisaties

Naam organisatie	Meer informatie
Adic	www.adicvzw.be
De Kiem	www.dekiem.be
De Sleutel	www.desleutel.be
De Spiegel	www.despiegel.org
Free-Clinic Antwerpen	www.free-clinic.be
Katarsis	www.katarsis.be
Kompas	www.kompasvzw.be
MSOC Gent	www.gent.be
MSOC Limburg	www.cadlimburg.be
MSOC Oostende	www.oostende.be/product.aspx?id=9187
MSOC Vlaams Brabant	www.msoc-vlaamsbrabant.be
Site van VVBV met info en documentatie	www.verslaafdenzorg.be

Tabellen   2011   2012

Geslacht	2011	%	2012	%	Geslacht
Man	3892	82,5%	3881	82,9%	
Vrouw	824	17,5%	798	17,1%	
Totaal	4716		4679		
ontbrekend	2		5		

Leefsituatie	2011	%	2012	%	Leefsituatie
Alleen	1150	25,7%	1177	26,0%	
Bij ouders	1578	35,2%	1531	33,9%	
Alleen met kinderen	100	2,2%	89	2,0%	
Met partner zonder kinderen	536	12,0%	548	12,1%	
Met partner en kinderen	453	10,1%	522	11,5%	
Met vrienden	193	4,3%	176	3,9%	
Ander	468	10,5%	479	10,6%	
Totaal	4478		4522		
Onbekend	240	5,1%	160	3,4%	

Nationaliteit	2011	%	2012	%	Nationaliteit
Belg	4149	91,1%	4230	91,7%	
Eu Niet belg	134	2,9%	128	2,8%	
Niet EU niet Belg	269	5,9%	256	5,5%	
Totaal	4552		4614		
Onbekend	166	3,5%	68	1,5%	

Verblijfplaats	2011	%	2012	%	Verblijfplaats
Vaste Vbplaats	3292	81,0%	3342	82,2%	
Wisselende Vbplaats	433	10,7%	437	10,7%	
Voorziening, gevangenis	337	8,3%	289	7,1%	
Totaal	4062		4068		
Onbekend	656	13,9%	614	13,1%	

Opleiding	2011	%	2012	%	Opleiding
Geen	51	1,3%	40	1,0%	
Lager	1493	39,5%	1537	38,3%	
Secundair	2072	54,8%	2215	55,3%	
Hoger	165	4,4%	217	5,4%	
Totaal	3781		4009		
Onbekend	937	19,9%	673	14,4%	

Arbeidssituatie	2011	%	2012	%	Arbeidssituatie
Reguliere tewerkstelling	1104	29,1%	1070	28,9%	
Student	460	12,1%	444	12,0%	
Economisch niet actief	896	23,6%	966	26,1%	
Werkloze	1135	29,9%	1081	29,2%	
Andere	195	5,1%	137	3,7%	
Totaal	3790		3698		
Ontbrekend	928	19,7%	984	21,0%	

Eerder behandeld	2011	%	2012	%	Eerder behandeld
Neen	1502	41,6%	1439	40,8%	
Ja	2112	58,4%	2092	59,2%	
Totaal	3614		3531		
Onbekend	1104	23,4%	1151	24,6%	

Verwijzer	2011	%	2012	%	Verwijzer
Eigen initiatief	1369	30,0%	1365	30,1%	
Familie/vrienden	522	11,4%	621	13,7%	
Drug hulpverlening	762	16,7%	718	15,9%	
Huisarts	51	1,1%	63	1,4%	
Medische voorziening	155	3,4%	172	3,8%	
Welzijnsvoorziening	341	7,5%	366	8,1%	
Pol/justitie	1327	29,0%	1173	25,9%	
Andere	41	0,9%	50	1,1%	
Totaal	4568		4528		
Onbekend	149	3,2%	154	3,3%	

Leeftijd start behandeling	2011	%	2012	%	Leeftijd start behandeling
<15	38	0,8%	27	0,6%	
15-19	664	14,1%	646	13,7%	
20-24	977	20,7%	951	20,2%	
25-29	1101	23,3%	1051	22,3%	
30-34	930	19,7%	946	20,1%	
35-39	512	10,9%	526	11,1%	
40-44	270	5,7%	278	5,9%	
45-49	149	3,2%	161	3,4%	
50-54	55	1,2%	64	1,4%	
55-59	12	0,3%	21	0,4%	
60-64	6	0,1%	9	0,2%	
>65	4	0,1%	2	0,0%	
Totaal	4718		4718		

Gem behandelleeftijd	2011	%	2012	%	Gem behandelleeftijd
Man	28,9		29,2		
Vrouw	27,9		28,3		
Onbekend	40,0		33,5		
Totaal	28,7		29,0		

Gem.lft behandeling/1e prod	2011		2012		Gem.lft behandeling/1e prod
Heroïne	32,0		32,6		
Cocaïne	30,2		31,4		
Stimulantia	29,5		29,5		
Hypn sedativa	29,0		29,4		
Hallucinogenen	26,8		27,6		
Snuifmiddelen	14,8		24,0		
Cannabis	24,0		24,2		
Alcohol	33,2		33,2		
Andere	27,8		31,3		
Totaal	28,7		29,0		
Ontbrekend		30,5			

Voornaamste product	2011	%	2012	%	Voornaamste product
Opiaten	1481	32,2%	1361	29,1%	
Cocaïne	669	14,5%	730	15,6%	
Stimulantia	638	13,9%	662	14,1%	
Hypnotica sedativa	114	2,5%	107	2,3%	
Hallucinogenen	5	0,1%	22	0,5%	
Vluchtige Snuifmiddelen	5	0,1%	6	0,1%	
Cannabis	1519	33,0%	1598	34,1%	
Alcohol	148	3,2%	154	3,3%	
Andere	22	0,5%	42	0,9%	
Totaal	4601		4682		
Ontbrekend	117	2,5%			